

R | O | K | | D | U | B | U

LESU ZDAR

MĚSÍČNÍK PRACOVNÍKŮ LESŮ ČESKÉ REPUBLIKY A PŘÍZNIVCŮ LESA • ČERVEN 2001

Lesy a kraje

Těžba dřeva
harvestory

Harvestory
na LS Vyšší Brod

Zachraňme
studánky

Využití dřeva
ve stavebnictví
České republiky

- 3 Lesy a kraje
- 4 Těžba dřeva sortimentní metodou s využitím harvestorů a vyvážecích souprav
- 6 Harvestory na Lesní správě Vyšší Brod
- 10 Slavnostní otevření střediska pro výuku harvestorových technologií
- 11 Zachraňme studánky!
Rekonstrukce studánky v Babiččině údolí
- 12 Využití dřeva ve stavebnictví České republiky
- 14 Recenze: Péče o chráněná území I., II.
- 15 Nové knihy

Fotografie na obálce:

- 1. strana: Vyvážecí souprava GREMO na Lesní správě Vyšší Brodů; foto redakce
 - 2. strana: Linka v probírkovém porostu - je patrné, že harvestor klade klest na linku, vytváří tak koberec, po němž se pohybuje, tím minimalizuje poškození půdy; foto redakce
- Poslední strana: Pořez dubové kulatiny; foto archiv redakce

LESU ZDAR

Měsíčník pracovníků Lesů České republiky, s.p.

Adresa redakce:

LČR, s.p., Přemyslova 1106
501 68 Hradec Králové 8
tel.: 049/5860276, 5260325-30
fax: 049/5262391
e-mail: rezac@lesycr.cz

Vydává:

LČR, s.p., Přemyslova 1106, Hradec Králové 8

Redakční rada:

Předseda: Ing. Jan Duha,
Členové: Ota Buršík, Ing. Jaromír Latner, CSc.,
Ing. Václav Lidický, Ing. Lubomír Dědek,
Aleš Mrkvica, Ing. Pavel Starý,
Ing. Josef Hruška, Dr. Ing. Vladimír Dolejský

Odpovědný redaktor: Ing. Jan Řezáč

Grafická úprava: CREATIVE DIRECTION

(Podepsané články nemusí nutně vyjadřovat stanovisko vydavatele).

Tiskne:

Bartošova tiskárna, s. r. o., Hradec Králové,
Kalendova 688. Přetisk povolen.
(Uzávěrka příštího čísla 15. 6. 2001).
Rg1-1994

Lesy a kraje

Krajina západní části Krušných hor, LS Horní Blatná; foto redakce

Při realizaci reformy územní správy a hlavně po ustavení a rozběhu krajských úřadů se stále častěji začínají objevovat názory o možnostech převodu části lesů v majetku státu do majetku krajů. Jedná se především o lesní pozemky, spravované státním podnikem LČR. Protože se tento problém bytostně dotýká našeho podniku, položili jsme několik otázek generálnímu řediteli Ing. Jiřímu Olivovi.

V poslední době zaznívají z některých nově vzniklých krajů hlasy o potřebě převedení správy státních lesů do jejich kompetence. Jaké k tomu zaujímáte stanovisko?

Tuto snahu jsme očekávali od prvních zmínek o vzniku tzv. vyšších územně správních celků. Není tedy ničím novým a proto ani nepřekvapuje. Rovněž zkušenosti našich zahraničních kolegů, především rakouských, ukazují, že jakákoliv změna politického nebo správního uspořádání státu s sebou nese snahu o parcelaci státního lesního majetku, a to hlavně tehdy, jde-li o majetek prosperující. Vždy však nakonec převládly racionální argumenty. Díky tomu všechny evropské země obhospodařují své státní lesy jako jeden celek a bezpochyby tomu tak bude i u nás. Jedinou výjimkou je Švýcarsko, kde jsou tzv. kantónální lesy pozůstatkem z doby, kdy byly kantóny samostatnými státy.

Jaké mohou být důvody pro tyto snahy?

Důvodem pravděpodobně nebude to, že by představitelé krajských úřadů chtěli investovat do lesů více prostředků, aby tak zlepšili jejich stav a zhodnotovali svěřený majetek. Důvodem může být představa o ekonomické atraktivitě lesů, protože LČR jsou jediný správce státního majetku, který produkuje zisk. Tyto lesy mohou být také chápány jako mocenský nástroj regionální politiky, poskytující řadu atraktivních pravomocí, např. provoz myslivosti, pronájmy honiteb, vliv na obchod se dřevem atd. To je jistě velká motivace.

V čem vidíte hlavní problémy takového kroku?

Především je třeba si uvědomit, že vlastnictví samosprávním, tedy krajům, není vlastnictví státní a tento krok by znamenal de facto odstátnění, tedy ztrátu přímého vlivu státu na svůj majetek. Podle právních rozborů by prakticky neexistovala žádná možnost, jak zabránit dalšímu nakládání s tímto majetkem.

Další úskalí jsou především ekonomická. Je evidentní, že LČR dosahují dobrých hospodářských výsledků právě díky své velikosti. Můžeme optimalizovat těžební činnost vzhledem k situaci na trhu, jsme silným partnerem velkým zpracovatelským uskupením, což má vliv na stabilitu cen dřeva i pro jiné vlastníky. Centrální cash-flow (finanční toky, volné finanční prostředky) umožňuje získat dodatekové příjmy z finančních operací, samozřejmě prostřednictvím profesionálních správců portfolia. Všechny tyto zdroje používáme ke zlepšení důchodové situace státních lesů. Jestliže dnes registrujeme v rámci čtyř až pěti krajů záporný hospodářský výsledek, tento počet by se v případě rozdělení určitě zvýšil. Rozdělení správy mezi třináct celků by určitě znamenalo pokles cen dřeva v řádu pěti a možná více procent. To jsou obecné praktiky, které všude platí a za tímto účelem jsme také svědky řady fúzí, protože velikost je zásadní konkurenční výhodou.

Nepříznivým faktorem by byl i růst režijních nákladů budováním a provozem dalších třinácti (pokud nepočítám Prahu) ředitelství. Jistě budeme ujišťováni o úsporném obsazení, ale jenom agendy dané zákonem musí někdo obsluhovat a počet pracovníků takového úřadu by se nutně pohyboval od čtyřiceti do padesáti, bez ohledu na spravovanou výměru lesa. Mimo jiné by se ztratil výnos z centrálně spravovaných finančních prostředků. Když tyto vlivy zakalkulujeme do hospodářského výsledku, vidíme, že ve ztrátě budou nikoliv čtyři, ale cca osm až devět krajů. Je až neuvěřitelné, že v době, kdy světovou ekonomikou prochází vlna fúzí za účelem získání výhod,

my uvažujeme o atomizaci majetku. Stačí se podívat, jak jsou v České republice vlastněny rozhodující pilařské nebo papírenské kapacity. Jejich vlastníci by rozdělení státního lesního majetku mezi kraje bezpochyby nadšeně tleskali. Určitě ne proto, aby novým správcům platili lepší ceny.

Existuje politická podpora podobného rozhodnutí?

Takové rozhodnutí by se muselo naplnit změnou několika zákonů. Nevím o žádné politické straně, která by jej podporovala. A žádná strana, které není lhostejný osud státního rozpočtu, jej ani podporovat nemůže. Podpora zaznívá z úst některých hejtmánů či krajských zastupitelů hlavně tam, kde jsou lesy výnosové.

Můžete odhadnout, jak se na problém dívají naši zaměstnanci?

Bezpochyby budou zastoupeny všechny názory. Lze předpokládat, že ti, kteří se v organizační struktuře LČR dobře uplatnili, budou podporovat stávající způsob hospodaření na státním lesním majetku. Určitě však existují lesníci, kteří se z jakéhokoliv důvodu cítí ohroženi, museli od nás odejít, nebo u LČR ani nepracovali, ale transformace v lesním hospodářství, včetně vzniklých LČR, nenaplnila jejich ambice. Ti vidí v tomto okamžiku příležitost zvratu a mohou rozdělení podporovat. Kolegové ve vedení podniku i já sám však cítíme značnou podporu ze strany našich zaměstnanců na všech úrovních. Tím více nás mrzí zaručené zvěsti o tom, na které funkce hodláme v nejbližší době odejít, a hlavně ochota, s jakou se těmto nesmyslům věří. Jestliže jsme devět let vynakládali maximální úsilí při budování a obhajobě LČR, překlenuli nejedno složité období, nebude tomu jinak ani teď. Skutečnost, že výrobně-technický ředitel Ing. František Morávek odchází na ministerstvo zemědělství do funkce ředitele odboru, nechápeme jako oslabení týmu, ale jako pozitivní podporu.

Děkujeme za rozhovor, redakce

Těžba dřeva sortimentní metodou s využitím harvestorů a vyvážecích souprav

(Pokyn výrobně-
technického ředitele)

Harvestor VALMET na Lesní správě Dvůr Králové n. L., foto redakce

A. Obecně platné podmínky pro použití sortimentních technologií

1. S ohledem na hospodárnost a zejména šetrnost vůči porostům při vyklizování dřeva patří sortimentní metoda k podporovaným technologiím v rámci LČR. Zvláštní pozornost je přitom věnována harvestorům a vyvážecím soupravám, jejichž využití v lesích spravovaných LČR upravuje tento pokyn.

2. Lesní správci, ředitelé LZ dbají na sladění projektovaných těžeb s racionálním uskupováním pracovišť pro nasazení harvestorů a vyvážecích souprav v čase i místě. Lesní správci, ředitelé LZ mají možnost odmítnout použití harvestorů a vyvážecích souprav v konkrétním porostu, hrozí-li vznik nevratných škod na pozemcích určených k plnění funkcí lesa, lesním porostu nebo jiném majetku LČR.

3. Poškození stojících stromů nesmí přesáhnout obvyklou mez danou použitím jiné těžební a přibližovací technologie. Za nepřijatelná jsou považována poškození stromů vzniklá při odvětvování těžženého kmene oděrem stojících stromů větvemi odvětvovaného kmene, dále nárazem čel těžžených nebo odvětvovaných kmenů do stojících stromů a poškození kořenových náběhů, bází kmenů a kmenů na linkách.

4. Způsob vyznačení transportních linek a stromů k těžbě (včetně případné spolupráce) dohodne zadavatel s pověřeným pracovníkem dodavatele před započítáním prací. Jedná se především o vedení transportních linek a způsob jejich vyznačení včetně typu barvy příp. pásky, podoby značek (body nebo pruhy), výšky značení apod. Počátky transportních linek musí být označeny trvalou barvou. Současně je

doporučeno zpracovat technologickou kartu a dohodnout podmínky zadání a převzetí pracoviště, způsobu rovnání hraní, rytmu odvozu, míst skládek, způsobu příjmu a evidence, měřené hmoty a zjišťování průměrné hmotnosti včetně postupu v případě pochybností jedné ze smluvních stran apod.

5. Zadavatel provádí s pověřeným pracovníkem dodavatele šetření za účelem zjištění průměrné hmotnosti, zjišťování objemu vytěžené hmoty a zastoupení ceníkových kódů těžženého dříví. Výsledky šetření musí být písemně zdokumentovány.

6. Dřevní hmota, která není hmotou hroubí a zůstává v lese, nesmí svojí délkou přesáhnout 2,0 m.

7. Přírozená a umělá obnova nesmí být nadměrně poškozována a dříví do míst s obnovou (přírozenou i umělou) ukládáno. Za nadměrné poškození obnovy se považuje takové poškození, kdy vzniká potřeba umělého zalesnění poškozených míst. Vytěžené dříví je nepřipustné ukládat mezi neochráněné stojící stromy tak, aby tyto sloužily jako opěry hraní.

B. Podmínky pro používání harvestorových technologií ve výchovných těžbách

1. Šířka trvalých transportních linek činí maximálně 3,5 m.

2. Šířka pracovního pole mezi transportními linkami činí cca 20 m.

3. Klest a těžební zbytky musí být ukládány na trasy transportních linek.

4. Vyvážecí souprava provádí transport v porostech výhradně po transportních linkách.

C. Podmínky pro použití harvestorových technologií v obnovních těžbách

1. Šířka trvalých transportních linek činí maximálně 4 m.

2. Šířka pracovního pole mezi transportními linkami činí minimálně 20 m.

3. Těžba v nárostech musí být korunami těžžených stromů přednostně směřována do tras transportních linek.

4. Klest a těžební zbytky nesmí ohrožovat v růstu uvolňované nálety, nárosty a kultury. Nelze-li tuto podmínku dodržet, musí být před započítáním prací oběma stranami dohodnuto umístění klestu a těžebních zbytků. Pro uložení klestu musí být maximálně využito transportních linek.

5. Vyvážecí souprava provádí transport v porostech výhradně po transportních linkách.

D. Stanovení průměrné hmotnosti těžženého dříví při použití harvestorů

1. Průměrná hmotnost dříví těžženého harvestory se stanovuje některým z těchto způsobů:

- odvozením z počtu kmenů vyznačených k těžbě v porostech předávaných projektem (počítadlo, svěrkovací manuál)

- odvozením z porovnání celkového množství těžžené hmoty a z počtu těžžených kmenů v porostu zjištěných na základě počtu těžžených kmenů na zkušné ploše; v porostech do 40 let minimálně 1 zkušná plocha o výměře 0,01 ha

na 1 ha, v porostech přes 40 let minimálně 1 zkusná plocha 0,02 ha na 1 ha

- metodou označování oddenkových kusů při těžbě harvestorem barvou (nástřík kácecí hlavicí apod.) a jejich evidencí v číselníku
- metodou zjištění počtu vytěžených stromů počítáním pařezů
- využitím průměrné hmotnosti z LHP
- využitím výstupu měření z harvestoru
- jinou metodou, přičemž použití metody musí být podloženo srovnávacím měřením

2. Způsob stanovení průměrné hmotnosti musí být dohodnut oběma stranami písemně předem a potvrzen oblastním inspektorem. Při jeho výběru je nutno na konkrétní lokalitě posoudit zejména prokazatelnost výsledku a odpovídající přesnost v závislosti na ceně 1 m³. Doklad podle bodu A.5. musí být vždy součástí příslušného číselníku za porostní skupinu, které se týká. Podle potřeb konkrétního porostu (např. terénní podmínky, přirozená obnova) je v rámci jednoho porostu a období možné kombinovat použití sortimentních metod s jinými technologiemi. V této souvislosti je možné vykázat různé průměrné hmotnosti pro každou technologii a dřevinu v rámci jednoho porostu a měsíce.

E. Příjem a evidence dříví vyráběného harvestory

1. U harvestorů vybavených pro měření vytěžené hmoty měřicím zařízením pravidelně kalibrovaným, je možné na základě provedených srovnávacích měření použít výsledných hodnot počítačového výstupu harvestoru. Toto využití je podmíněno prokazatelným pravidelným nebo nahodilým srovnávacím měřením

prováděným organizační jednotkou LČR nejméně jedenkrát ročně měřením čepových tloušťek a délek v minimálním rozsahu průměrného směnového výkonu harvestoru. Jestliže není výsledek srovnávacího měření v souladu s měřením harvestoru (přípustná tolerance $\pm 2\%$, přičemž je nepřijatelný pravidelný jednosměrný rozdíl), provádí se příjem dřeva dále měřením čepových tloušťek a délek.

2. Dříví vyráběné harvestory přijímá a číselník vyhotovuje dodavatel prací v lokalitě „OM“.

3. Hmotu rovného dříví do 19 cm středního průměru včetně a délkách do 2 m se zjišťuje měřením v hraních podle ČSN 480050 a přepočítá se na m³ b. k. pomocí převodních koeficientů podle ČSN 480089, ČSN 480092 nebo souhrnně pro V. jakostní třídu podle ČSN 480055 a 480056. Pro příjem se standardně používají tyto převodní koeficienty:

- jehličnaté SM, JD – koef. 0,66
- jehličnaté BO – koef. 0,63
- jehličnaté MD – koef. 0,63
- listnaté BK – koef. 0,59
- listnaté DB – koef. 0,57
- listnaté měkké a BŘ – koef. 0,57

V případě nesouhlasu jedné ze smluvních stran je možné použít převodní koeficienty podle místních podmínek, odvozené ze společných kontrolních měření obou smluvních stran a odsouhlasené oblastním inspektorem.

4. Hmotu dříví do 19 cm středního průměru včetně délek od 2 do 5 m se zjišťuje měřením v hraních podle ČSN 480050 a přepočítává se na m³ b. k. pomocí převodních koeficientů. Pro příjem se standardně používají tyto převodní

koeficienty:

- jehličnaté SM, JD – 0,62
- jehličnaté BO – 0,62
- jehličnaté MD – 0,62
- listnaté BK – 0,59
- listnaté DB – 0,57
- listnaté měkké a BŘ – 0,60

V případě nesouhlasu jedné ze smluvních stran je možné použít převodní koeficienty podle místních podmínek, odvozené ze společných kontrolních měření obou smluvních stran a odsouhlasené oblastním inspektorem.

5. Hmotu dříví se středním průměrem 19 cm a vyšším se zjišťuje měřením čepových průměrů jednotlivých kusů s odečtem na kůru 1 cm (podle ČSN 480008 - Tabulky objemu výřezů podle čepové tloušťky). V tomto případě je dříví na OM rovnáno do měřitelných hraní podle vyráběných délek vždy čepem na jednu stranu, aby pracovník pověřený příjmem dříví mohl v případě pochybností provést kontrolní příjem pomocí převodních koeficientů nebo měřením čepových průměrů. Jednotlivé kusy jsou pak označovány průměrem čepu (možno i lesnickou křídou) a evidovány v číselníku.

6. Rovněž je přípustné měření dříví se středním průměrem 19 cm a vyšším v hraních podle ČSN 480050 a převodem pomocí převodních koeficientů dohodnutých a odsouhlasených oběma smluvními stranami na m³ b.k. Pro příjem se standardně používají tyto převodní koeficienty:

- jehličnaté SM, JD – 0,68
- jehličnaté BO – 0,63
- jehličnaté MD – 0,63
- listnaté BK – 0,59
- listnaté DB – 0,57
- listnaté měkké a BŘ – 0,60

V případě nesouhlasu jedné ze smluvních stran je možné použít převodní koeficienty podle místních podmínek, odvozené ze společných kontrolních měření obou smluvních stran a odsouhlasené oblastním inspektorem.

7. Jestliže nedojde k dohodě obou smluvních stran na převodních koeficientech, provádí se měření čepových tloušťek a délek.

8. Hraně musejí být označeny a evidovány v číselníku podle přílohy P-7 (dříve E1) obchodní smlouvy. Při výskytu předem nedohodnuté směsi dřevin nebo skupin dřevin v hraní se používá vždy nejvyšší převodní koeficient a nejvyšší cena dřeviny vyskytující se ve směsi. Vyšší převodní koeficient se použije rovněž při příjmu hraní s hmotou bez rozlišení středního průměru (+ a – 19 cm).

Vyvázečská souprava VALMET na Lesní správě Dvůr Králové n. L., foto redakce

9. Při zpracování výchovných těžeb do 40 let může být prodáno vyznačené dříví k těžbě se zjištěním hmoty před těžbou. Prodej dříví se zjištěním hmoty před těžbou může být prováděn pouze podle metodiky stanovené oblastním inspektorem.

F. Ceny a stanovení podílu kvalitativních kategorií

1. Připouští se integrace ceny podle standardní metodiky Odboru obchodu a rozpočtu pro cenová jednání.

2. Při využití sortimentní technologie se používají smluvní ceny dříví podle ceníku, platného na příslušné územní jednotce.

3. Podíl hniloby se stanovuje buď podle podílu hniloby na pařezech, nebo podle průměrné hmotnosti z počtu oddenkových kusů se zjištěnou hnilobou v jednotlivých hraních za porostní skupinu. V tomto případě musí být oddenkové kusy zřetelně odlišeny od ostatních kusů a jejich počet a množství hmoty musí být uvedeny v číselníku.

4. Ve výchovných těžbách do 40 let je přípustné stanovit podíl hniloby na základě rozboru paušální výši dohodou obou smluvních stran.

5. Další srážky (zlomy, vývraty, příp. souše)

Hráně dřeva těženého harvesterovou technologií

se stanovují při zadání pracoviště dohodou obou smluvních stran.

tění porostu, které je požadováno zadavatelem, se určí před provedením zásahu.

G. Dočištění porostu a výrobní úprava pracoviště

1. Cena, rozsah a způsob provedení dočiš-

Platnost od: 1. 6. 2001

Vazba na stávající směrnice: ruší se Pokyn VTR č. 14/1996

Ing. František Morávek, výrobně-technický ředitel

REPORTÁŽ

Harvestory na Lesní správě Vyšší Brod

V posledním roce se opět v lesnických kruzích s vyšší intenzitou hovoří o využití harvesterových technologií. Někteří vlastnícká uskupení firem uvažují o investicích do těchto technologií jako o dlouhodobém podnikatelském záměru. Avšak v tomto případě je to investice závislá na postoji vlastníků lesa, na dlouhodobé koncepci lesního hospodářství. Nesporně se již dnes shodneme na tom, že harvestory nelze ignorovat, že o jejich nasazení je nutné minimálně diskutovat a postupně se zbavovat obav, které mohou vyvolávat. Proto náš podnik vydal Pokyn výrobně technického ředitele pro těžbu dřeva sortimentní metodou s využitím harvesterů a vyvážecích souprav. V návaznosti na tuto skutečnost uspořádal Odbor lesního hospodářství a ochrany přírody Ředitelství LČR výjezdní pracovní poradou inspektorů pro genetiku a pěstování lesa se zaměřením na poznání praktické problematiky nasazení harvesterů. Porada se uskutečnila ve dnech 15. – 16. května na Lesní správě Vyšší Brod, kde na hlavní výrobní jednotce pracuje s harvestory akciová

společnost Lesy Vyšší Brod, a. s. Oba partneři mají již téměř desetileté zkušenosti s nasazením harvesterů. Průvodcem nám byl pan lesní správce Jan Mártl, jemuž jsem při této příležitosti položil několik otázek. Abych doplnil celkový obraz o harvestorech o pohled dodavatele prací, hovořil jsem s ředitelem akciové

společnosti panem Petrem Duškem a Ing. Miroslavem Žaloudkem, vedoucím těžebního střediska (jejich odpovědi jsou v poslední části článku).

Charakteristika lesní správy

Lesní správa se rozkládá v okrese Český Krumlov, v oblasti vodní nádrže Lipno, která správu rozděljuje na dvě části. Porostní výměra LS k 1. 5. 2001 činí 18 058 ha. Organizačně je LS členěna na 11 revírů o průměrné výměře 1642 ha, početní stav – 19 pracovníků. Území LS zasahuje do dvou přírodních lesních oblastí: 12 – Předhůří Šumavy a Novohradských hor (27 % plochy) a 13 – Šumava (73 %). Výškové rozpětí celého území je asi 540 m – nejnižší bod 510 m n. m., nejvyšší 1053 m n. m. (Vítkův kámen). Průměrná roční teplota se pohybuje v rozmezí 4,5 – 6,4 °C, průměrné roční srážky kolem 700 mm. Plošné zastoupení

Harvestor GREMO

lesních vegetačních stupňů: 5. LVS - 25,65 %, 6. LVS - 55,11 %, 7. LVS 18,59 %. Zastoupení hlavních hospodářských souborů: HS 53 – hospodářství kyselých stanovišť vyšších poloh (54,67 %), HS 57 – hospodářství oglejených stanovišť vyšších poloh (15,44 %), HS 77 – hospodářství oglejených stanovišť horských poloh (6,59 %). V druhové skladbě výrazně převažují jehličnany, zejména smrk. Minimální podíl MZD je v průměru 25 %. Celková roční těžba se pohybuje v rozmezí 90 - 105 000 m³. Již LHP z let 1956 – 1965 zdůrazňoval nutnost probírkových výchovných zásahů v pěstebně zanedbaných porostech, které se vyskytovaly zejména v pohraničním pásmu. Tento dluh se podařilo vyrovnat až ve druhé polovině 90. let. Za decenium 1989 – 1998 bylo provedeno 7207 ha probírek, z toho za posledních pět let platnosti LHP 4992 ha, tj. 70 %. Z celkové plochy probírek bylo 1780 ha provedeno harvesterů, tj. 25 %. Od 1. 1. 1999 má lesní správa nový LHP platný do 31. 12. 2008. Podíváme-li se na podíl harvesterových těžeb v roce 2000, pak v probírkách do 40 let to bylo 43 %, v probírkách nad 40 let 72 %, v těžbě mýtní úmyslné 33 % a v těžbě nahodilé 26 %. Již tyto základní údaje stály za to, abych položil několik otázek panu správci.

První zkušenosti s nasazením harvesterů

Kdy a proč jste se rozhodli pro nasazení harvesterů?

Lesní správa Vyšší Brod zdělila po předchozím lesním závodu jeden velký problém, a to byl dluh ve výchovných těžbách. Tehdy se jednak vlivem pohraničního pásma se zvláštním režimem vstupu a jednak vlivem nedostatku pracovních sil nedařilo plnit objem výchovných zásahů. Se změnou společenských

podmínek a zrušením pohraničního pásma začalo být reálné pokusit se zvládnout obrovský objem probírek, který předepisoval LHP. Společně s nově vzniklou akciovou společností Lesy Vyšší Brod jsme hledali řešení. Protože máme poměrně blízko k sousedům do Rakouska, pozvali nás podívat se, jak problémy s výchovnými zásahy řeší u nich. Tam jsme viděli poprvé harvester. Výsledky jejich práce motivovaly akciovou společnost k rozhodnutí pořídit si harvester také. Rozhodli se pro nákup harvesteru FMG 570. První těžby harvesterem jsme poté na lesní správě odzkoušeli v červnu 1993.

Jakým způsobem jste organizovali práci harvesteru?

Zpočátku to byla spíše metoda pokusů a omylů. Na školení jsme samozřejmě nikde nebyli, něco málo jsme si přečetli v odborné literatuře. Zejména jsme ale čerpali ze zkušeností rakouských kolegů – jaké technologie používají při nasazení srovnatelného harvesteru, jak dělají linky, jak vyznačují. Společně s pracovníky akciové společnosti jsme vybrali podle našeho odhadu porosty, které měly vhodné parametry pro začínající osádku. Rozčlenili jsme je linkami tak, jak jsme si mysleli, že by to mohlo být, a vyznačili stromy určené k těžbě. Potom, za dohledu švédského instruktora, se začala osádka učit. Díky tomu, že pracovníci měli již nějaké technické znalosti a zkušenosti z jiných strojů – lanovek, OKS 25, netrvalo učení nijak dlouho.

V jaké funkci jste tehdy na správě pracovali?

Pracoval jsem jako zástupce lesního správce pana Ing. Miloše Candry a měl jsem na starosti těžbu dřeva, technologickou přípravu pracovišť, vyznačování a další věci, které s tím souvisí.

Výhody a nevýhody harvesterů

Máte takřka 10 let zkušeností s harvesterem. V čem vidíte jejich výhody a nevýhody?

Řekl bych, že výhody jednoznačně převažují nad nevýhodami. Když si člověk zvykne na dokonalou technologickou přípravu porostů od rozčlenění linek po vyznačení, aby obsluha mohla bez nejmenšího zdržení zásah provést, tak potom asi neexistuje žádný zásadní, věcný důvod proti nasazení této technologie. Jde spíše o problém v myšlení člověka, který porosty připravuje. U této technologie není možné vrátit se v porostu zpátky jen proto, že jsem zapomněl něco vyznačit nebo bych to chtěl udělat jinak. Prostě harvester na jedné straně porostu začne a svým optimálním tempem dojde na jeho konec. Každé zdržení značně snižuje výkon a tím se zásah prodražuje.

Hovoříte o problému v myšlení lidí. Jak se vyvíjelo uvažování pracovníků lesní správy?

Někteří revírníci, když poprvé viděli harvester v činnosti, nevěřičně kroutili hlavou a nechťeli ho ve svém revíru ani vidět. Naopak dnes, když máme výrobní poradu, tak občas některý revírník vstane a řekne: mám vyznačený probírkový porost a nepřeji si jinou technologii než harvesterovou, je to vhodné pro harvester a vím, že harvester mi to udělá lépe a s menším poškozením porostů než kůň v kombinaci s traktorem.

Kdo rozhoduje o nasazení harvesteru?

Náš revírník kompletně rozčlení a vyznačí porosty určené pro výchovný zásah v příštím roce. Při odevzdání průmyslové taxace na další rok označí porosty podle jeho názoru vhodné pro harvesterovou technologii. Akciové společ-

Lesní správce Jan Mártl seznamuje inspektory pro genetiku a pěstování lesa s problematikou harvesterových technologií

Vyvázečská souprava GREMO

nosti v dostatečném časovém předstihu předáme soupis porostů určených k těžbě pro následující rok. Pracovníci společnosti si při pochůzce upřesní výběr porostů podle revírů.

Ekonomika a evidence dřeva

Jak vychází nasazení harvesterů pro náš podnik cenově?

Cenově není harvesterová technologie rozlišena. Probírka, ať se dělá klasicky nebo harvesterem, se platí jednou cenou. Ale zejména v minulosti jsme profitovali ze skutečnosti, že spousta probírkových porostů byla výchovně zanedbaná, s vysokým podílem suché, odumřelé hmoty, která měla být už v předchozích výchovných zásazích vytěžena. Protože operátoři harvesteru pracovali v úkolové mzdě, měli motivaci zpracovat každý strom – živý nebo suchý, pokud na něj již jednou hlavici sáhli, a vyrobit z něj nějaký prodejní sortiment. Pro nás to znamenalo větší hektarovou výtěž a s tím spojené větší tržby. Při klasické technologii by zřejmě tato hmota zůstala ležet nezpracovaná v porostech.

Jaký podíl na těžbách mají harvestory? Mohl by se do budoucna ještě zvýšit?

Dlouhodobě v letech 1994 - 2000 činil podíl harvesterových probírek 37 %. My jsme za tyto roky udělali 6101 ha probírek, z toho klasicky 3828 ha, harvestory 2273 ha. Největší výkon byl v roce 1998, kdy končil starý LHP. Udělali jsme 428 ha a podíl harvesterových probírek byl 42 %. V současné době se pohybuje výše těžeb za správu celkem na úrovni 95 000 m³ za rok. Z toho akciová společnost má pro rok 2001 uzavřenou obchodní smlouvu na 82 453 m³, rozsah probírek činí 462 ha. Domnívám se, že podíl harvesterových těžeb se bude i v budoucnu pohybovat někde na úrovni 40 % a k vyššímu nárůstu nedojde. Není zde více vhodných terénů ani porostů.

Jakým způsobem řešíte příjem a evidenci dříví?

Příjem a evidence dříví rovněž prošly určitým vývojem. Při měření omezeného množství vytěžené hmoty, řádově stovek kubíků dřeva, je samozřejmě možné trvat na tom, že se dřevo musí nejdříve uložit do hrání, potom změřit a po převzetí odvézt. Ale při současné těžbě, kdy na jednom těžebním bloku pracují v některých případech dva harvestory a hmota gravituje k jedné odvozní cestě a zároveň se přibližuje z několika porostů ještě s různým ceníkovým kódem - probírka do 40 let, nad 40 let, mýtní těžba, tak lze těžko trvat na příjmu dřeva, při němž by se pouze měřilo v hráních. To by totiž znamenalo zastavit odvoz a harvesterovou technologii úplně ekonomicky zlikvidovat. V současné době přijímáme dřevo

tak, že za základ bereme počítačový výstup harvesteru podle porostů a z taxace spočítané kusy. Revírníci mají při vyznačování na prstech navlečené počítadlo a podle dřevin počítají kusy. Tímto způsobem je zajištěno to, že máme naprostou kontrolu o průměrné hmotnosti podle porostů, což je pro prodej dřeva rozhodující hledisko. Není až tak důležité, jestli se v probírce proměří například šest kubíků při nějaké ceně. Ale je důležité, aby nedošlo k posunu ve stupni průměrné hmotnosti, protože pak dochází k velkým cenovým skokům a vztahuje se to na celý objem těžného porostu. To už dělá velký finanční rozdíl. Počítačová sestava z harvesteru je přílohou číselníku a odevzdává se podle porostů. Kontrolně ještě děláme měření odvozu za ucelené pracoviště. Je to však jen srovnávací a kontrolní údaj.

Harvesterové technologie u akciové společnosti Lesy Vyšší Brod, a. s.

Kdy jste začali s harvesterovými technologiemi?

S harvesterovými technologiemi jsme začali v roce 1993. Hlavními důvody byl nedostatek pracovních sil v pohraničí a velký rozsah probírek na Lesní správě Vyšší Brod. Po zjištění, že se probírky nedají klasickou technologií dost dobře zvládnout, jsme se dojeli podívat na práci harvesteru do západních Čech a rozhodli se, že to také zkusíme.

Jakým způsobem řešíte zaučení operátorů?

Při nákupu harvesteru je v ceně stroje i zapracování obsluhy. U harvesteru je to o to složitější, že operátor se musí naučit ovládat počítač, který řídí těžbu dřeva. Je to jedno z úskalí, protože většina lidí, které jsme přijali, znali počítače velmi málo. Lidé se do dneška počítačů bojí, bojí se cokoli v nich upravit. Nejradši by chtěli mít program, který jednou někdo nastaví a on je potom naprosto neměnný, což prostě nejde. V první řadě tedy museli mít schopnost naučit se pracovat s počítačem, pak se seznamovali s konstrukcí harvesteru, jeho řízením a údržbou. Potom jsme je zkusili různými psychotesty, jestli mají prostorové vidění, jak rozlišují barvy, jaký mají cit, jak jsou schopni komunikovat v malé skupině – to je také velmi důležité, protože operátoři jsou na každém stroji tři a střídají se ve dvou směnách. Po dvou třech měsících práce na harvesteru se ukáže, zda má člověk pro tuto činnost určité vlohy. Zručnost se projeví během poměrně krátké doby, ale skutečným operátorem se stane tak za půl až tři čtvrtě roku práce s harvesterem. Pak si můžeme říci, jestli je schopen podávat pro nás přijatelný výkon, když ne, rozloučíme se. Každý zájemce si však musí uvědomit, že tato práce vyžaduje značné psychické vypětí, a je takřka vyloučeno ji dělat až do důchodu.

V současné době se jedno lesnické učiliště rozhodlo vybudovat centrum pro výuku operátorů harvestorů. Co byste očekávali od jejich absolventů?

Jich absolvent by neměl umět ovládat pouze jeden stroj, do kterého si pak sedne. Důležité by bylo, aby uměl také dělat různé opravy celého elektrohydraulického systému, aby měl základní znalosti hydrauliky, slaboproudé elektřiny, uměl něco někde změřit a odzkoušet. Pokud to operátor neumí, je to katastrofální problém. Harvestor není osobní automobil, k jehož řízení stačí řidičský průkaz a když se vám něco porouchá, tak si mobilem zavoláte do nejbližšího servisu, ať vám to přijedou opravit. U harvestoru to takovýmto způsobem nefunguje, je potřeba, aby operátoři měli základní znalosti z různých technických oborů. Dalším problémem je velmi malá znalost sortimentace dřeva. Operátor musí vědět, co z toho kmene lze vyřezat a jak to uříznout. Protože když už jednou do kmene řízne, tak jej zpátky nikdy neslepí.

Jak si vybíráte porosty pro nasazení harvestorů?

Pracoviště vhodné pro nasazení harvestoru si vybíráme ve spolupráci s revírníky, kteří už za ta léta tuto technologii dobře znají, a řekneme si, v kterém porostu budeme těžbu provádět harvestorem a ve kterém klasickou technologií. Stromy určené k těžbě vyznačují ve všech případech revírníci. Pokud je to nové pracoviště, kde to naši lidé neznají, vyznačíme linky společně, aby nedocházelo k následnému poškození porostu. Je nutné, aby stromy určené k těžbě, byly dobře vyznačené, protože stroj se může pohybovat jen po lince. Strom musí být zřetelně označen barvou, která je dobře viditelná nejen za úplné tmy, ale i v okamžiku, kdy svítí sluníčko a hází skvrny po lese. Proto není například dobré používat žlutou barvu.

Existuje nějaká zpětná kontrola?

V podstatě během celé těžby nás zadavatel kontroluje, jestli po nás nezůstávají nadměrné škody. Každý porost se po zásahu na závěr kontroluje společnou pochůzkou s revírníkem. Potenciálním nepříjemnostem se snažíme předcházet již v samém zárodku a každý zadavatel či jím pověřená osoba má právo v kterémkoliv okamžiku z jakéhokoliv důvodu těžbu zastavit. Teprve po vysvětlení dalšího postupu můžeme pokračovat v těžbě nebo pracoviště opustíme. To se nám ale ještě nestalo. Předat pracoviště zpět nám zatím nečiní žádné potíže.

Na závěr bych se zeptal na přejímku dřeva. Všichni víme, že přejímka dřeva je jedním z nejslabších momentů celého procesu nasazení harvestorů. Považujete nějaký způsob za optimální?

V přejímce dřeva by pro nás byl optimální prodej dřeva nastojato. Myslíme si, že u probí-

rek do 40 let to problém není. Samozřejmě je trochu potíž s přesností vyznačení, které vlastník či správce lesa udělá. V probírkách nad 40 let ukáže teprve budoucnost, jestli to je také nejlepší způsob. Záleží jen na přesnosti taxačních údajů. Domníváme se, že při toleranci do $\pm 5\%$ by mohl být prodej dřeva nastojato pro obě strany nejvhodnější. Tento způsob by oběma stranám ušetřil hodně času, protože úvahy o tom, že budeme měřit hráně nebo čepové tloušťky, jsou dosti problematické již vzhledem k tomu, že harvestory pracují na dvě směny v nepřetržitém provozu a denní výkon harvestoru se pohybuje mezi 60 – 100 m³ podle hmotnosti porostu. Zde je nutné ještě podotknout, že v zimním období při pracovní době 5.00 – 20.00 pracují harvestory cca 7 hodin za tmy nebo alespoň za snížené viditelnosti pro měření čepových tloušťek. Při této pracovní době a podmínkách zde uvedených o objemu denního výkonu harvestoru není technicky možné zvládnout měření čepových tloušťek a částečně i hráně. V mýtních těžbách lze částečně uvažovat o měření dřeva podle čepových tloušťek silných kulatinových výřezů a měření hráně slabých kulatinových výřezů, vlákninových výřezů a paliva. Uvedenou možnost lze aplikovat i při těžbě silného dřeva v nahodilých těžbách. Především bychom ale měli maximálně využívat měření harvestoru, které by podle našich zkušeností mělo být jedno z nejpřesnějších.

U měření dříví harvestorem však vzniká jeden problém. Stroj nedokáže rozlišit, že by měl ještě daný sortiment vyrobit i když nemá patřičnou čepovou tloušťku. Je závislý na tom, aby byly u sortimentů splněny dvě veličiny – délka a čepová tloušťka. Pokud tyto dvě veličiny spolu nekorespondují, stroj neví, kam výřez zařadit a výsledkem je rozdíl mezi skutečností a počítačovou sestavou. Pokud se ovšem tyto parametry nasadí přesně v závislosti na přesnosti měřicí soustavy harvestoru, pak i výsledek měření je „přesný“ (tolerance). V severských státech, ale i v Rakousku a Německu, jak jsme se sami přesvědčili, se majitelé lesa problémem „zbytků“ (2 m sortimenty, které nesplňují nastavené parametry - sílu čepu a délku) nezabývají a hmota zůstává ležet v porostech.

Děkují za rozhovor, Jan Řezáč

1. - 2. Přirozená obnova postupně uvolňovaná harvestorem

3. Vyvážecí souprava GREMO

4. - 5. Dobře viditelné vyznačení linek a těžných stromů je základem kvalitně provedeného zásahu

6. Harvestor GREMO

4

5

6

Slavnostní otevření střediska pro výuku harvestorových technologií

Střední odborné učiliště lesnické ve Svobodě nad Úpou začíná s výukou operátorů harvestorů

3. května 2001 se ve středním lesnickém učilišti ve Svobodě nad Úpou konala malá slavnost u příležitosti otevření střediska pro výuku harvestorových technologií. Zúčastnili se jí představitelé ministerstva zemědělství – odvětví lesního hospodářství, státního podniku Lesy ČR, Odborového svazu „Dřevo lesy voda“, Kraje Hradec Králové i okresu Trutnov. Základní vybavení střediska tvoří simulátor pro výuku operátorů, harvester a vyvážecí souprava, vše značky VALMET. Celková investice byla vyčíslena částkou 20 mil. Kč. Na zakoupení harvestoru a vyvážecí soupravy poskytlo ministerstvo zemědělství 17 mil. Kč. Simulátor zakoupil státní podnik LČR. Učiliště ho má v pronájmu a bude jej splácet pět let. V úvodu setkání přivítal přítomné ředitel učiliště Mgr. Jan Korbelař, dále promluvil náměstek ministra zemědělství Ing. Pavel Rybníček a generální ředitel LČR Ing. Jiří Oliva.

Projev Mgr. Jana Korbelaře

Chtl bych vám ve svém krátkém projevu sdělit několik skutečností, které nás vedly ke zřízení tohoto specializovaného pracoviště. Vycházeli jsme z koncepce rozvoje učiliště, která byla zpracována v roce 1995. Některé naše představy se ukázaly jako neperspektivní, naopak některé nové myšlenky, nové směry v lesním hospodářství si vynutily úpravu a doplnění původních představ. Pro jejich naplnění jsme však museli v první řadě objekt školy rekonstruovat. Na rozdíl od jiných lesnických učilišť jsme se snažili o udržení čistoty v zaměření na lesní hospodářství. Nepodlehli jsme důsledku nedostatku záků ve snaze o záchranu zřizováním nových učebních oborů, které s lesním hospodářstvím nesouvisí. Zaměřili jsme se proto na některé specializované činnosti v lesním hospodářství, u kterých předpokládáme do budoucna značnou perspektivu. Začali jsme lanovkami a lanovými systémy. Zde již máme velice dobré výsledky v přípravě žáků, ale i ve vzdělávání dospělých.

Druhou oblastí, ve které chceme v rámci České republiky dominovat, je příprava operátorů harvestorů a vyvážecích souprav. Harvestorové technologie v podmínkách lesního hospodářství dostávají stále větší prostor pro své uplatnění a lze očekávat, že v budoucím desetiletí bude harvestory používat mnohem více vlastníků lesa či správců lesních majetků, než je tomu dosud. Takzvaná sortimentní metoda, při které jsou harvestory a vyvážecí soupravy používány, vznikla v 80. letech ve Skandinávii, kde je dnes metodou dominantní, šíří se velmi rychle po celém světě, hlavně díky své šetrnosti vůči životnímu prostředí. Navíc je spojena s vysokou produktivitou práce. V současné době se podíl těžby prováděné touto metodou pohybuje i v německy mluvících státech mezi 40 – 60 %, a nadále prudce vzrůstá. Sortimentní metoda klade velmi vysoké nároky na obsluhu těchto těžebně dopravních zařízení. Například ve Finsku je v současné době nasazeno asi 1240 harvestorů a 1600 vyvážecích souprav. Pracuje na nich kolem 4000 řidičů a operátorů. Harvestorové technologie tak ve Finsku zajišťují 95 % těžby dřeva. V roce 1985 byl tento podíl asi 25 %.

Oblast harvestorových technologií, ve které se snažíme rozvíjet naši činnost, je velice náročná na strojní investice. Zařízení a vybavení, které vám chceme dnes ukázat, představují náklady 20 mil. Kč. Je samozřejmé, že bez pomoci státu, tedy ministerstva zemědělství, bez pomoci s. p. LČR a nás všech daňových poplatníků by nebylo co ukazovat. Proto bych chtěl

Ukázka výuky na simulátoru VALMET; foto redakce

z tohoto místa poděkovat vám všem, kteří jste přispěli k této slavnostní chvíli, při níž můžeme otevřít první výukové prostory pro výuku operátorů v České republice.

Projev Ing. Jiřího Olivy

Řekl bych hlavně pár slov o tom, jakou roli sehrál podnik LČR při přípravě tohoto střediska. LČR zakoupily od firmy Valmet simulátor pro výuku operátorů a na základě smluvního vztahu jej pronajaly učilišti. Proč jsme tak učinili? Víte, že všechno se nějakým způsobem vyvíjí. Vyvíjejí se i nové technologie v lesním hospodářství. Ale zde se vývoj vždycky dostává do střetu s tradicionalistickým, konzervativním lesnickým myšlením. A to je i případ využití harvestorových technologií. Já bohužel už jsem člověkem, který dokonce může vzpomínat na to, když do lesů vtrhly jedno- a dvou- a třímužné motorové pily a vím, jaké diskuse a odpor mezi tehdejšími dřevorubci to vyvolalo. Ozývaly se argumenty typu: není možné, aby to jeden člověk vlácel. Zdálo se jednu chvíli, že jedno- a dvou- a třímužné motorové pily jsou téměř odsouzené k zániku. Kdyby ale o 10 let později někdo přišel s dvou- a třímužnou motorovou pilou, tak by ji žádný dřevorubec nevezal do ruky. Stejně tak se dnes díváme, třímající v ruce jedno- a dvou- a třímužnou motorovou pilu, na harvestorové technologie. Vývoj bude naprosto stejný. Během několika let harvestorové technologie ovládnou lesní výrobu, jedno- a dvou- a třímužné motorové pily se budou používat jen na nejnnutnější případy. Bude to mít souvislost s ekonomikou práce, s cenou pracovní síly atd.

Je trochu problémem, že zatímco s motorovou pilou se člověk naučil pracovat relativně dobře během několika měsíců, tak dobrý operátor harvestoru roste rok a možná déle, a dokonce se to většina lidí ani nenaučí. Ač je to stroj ekologicky naprosto bezkonkurenční, může napáchat velké škody, když s ním zachází nekvalifikovaný člověk. Právě to je problém, kterého jsme si velmi dobře vědomi. Proto nezpochybňujeme využití těchto technologií, ale jde nám o kvalitní přípravu osádek. A zde nám mohou velice pomoci simulátory, které přesunou výuku z porostu do učebny a do skutečného harvestoru si už sedne zaučený člověk. Jsme přesvědčeni, že i práce, které jsou na majetku námi spravovaném prováděny, budou lepší kvality. To bylo hlavním motem našeho vstupu.

Zaznamenala redakce

Zachraňme studánky!

Na jaře roku 1999 byla Českým svazem ochránců přírody, ministerstvem životního prostředí a státním podnikem Lesy ČR vyhlášena celostátní kampaň s názvem ZACHRAŇME STUDÁNKY, jejímž cílem je obnova a údržba zanikajících vodních zdrojů v přírodě a dlouhodobá péče o ně.

Po dvou letech trvání akce je v Centru pro děti a mládež ČSOP, které kampaň koordinuje, zaregistrováno 70 studánek v 27 okresech naší republiky; 35 se jich nachází na pozemcích LČR, další jsou na pozemcích obcí či soukromých vlastníků. O studánky se stará 39 subjektů, většinou dětských kolektivů, ale i rodin, sourozenců, jednotlivců. V programu je zapojeno 791 osob, kde dospělí tvoří asi třetinu z celkového počtu. Kromě studánek, které jsou u nás řádně zaregistrovány, máme ještě v částečné evidenci 15 dalších studánek, jejichž opatrovníci se nám po prvním kontaktu již neozvali. Víme také o velkém studánkovém hnutí v okolí Brna, Prahy a v poslední době i v Beskydách. Kampaň je dlouhodobá, a to nejen z hlediska původních plánů vyhlášovateli, ale i podle ohlasů všech,

kteří se do ní zapojili. Jinými slovy, do programu se stále mohou přihlašovat noví účastníci (a také se stále noví hlásí). Ti, kteří už mají svou studánku registrovanou, o ni chtějí pečovat trvale.

Vzhledem k tomu, že LČR mají pochopitelný zájem na udržení kvalitních zdrojů pitné vody, podporují účastníky programu třeba tím, že jim dodají materiál na zastřešení a úpravu studánky, nebo přispívají na proplacení úplných rozborů vody. Náplní kampaně samozřejmě nejsou stavitelská veledíla a přírodovědná bádání nejvyšší odborné úrovně, naopak, všechny aktivity jsou koncipovány tak, aby byly přístupné dětem jen s trochou šikovnosti.

Součástí kampaně a úkolem CDM je vydávání metodických materiálů, propagačních letáků, samolepek atd. Všechno se pak rozesílá těm, kteří o studánky aktivně pečují - snahou CDM je dodat inspiraci na všemožná pozorování, bádání a také je trochu seznámit s tím, co a jak dělají jinde. O vyhlášení akce byla vydána brožurka, ve které účastníci programu najdou nejrůznější nápady, co se studánkou a ko-

lem studánky dělat, k dispozici je i sada „studánkových“ samolepek, na konci každého roku je rozesílána souhrnná zpráva o stavu studánek v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, která všechny zúčastněné seznamuje s tím, co se na poli péče o studánky za uplynulý rok událo.

Letos by v CDM měla vyjít další metodická brožurka jako inspirace pro ty, kdo si chtějí péči o studánku zpestřit jednoduchým přírodovědným pozorováním. Plánuje se i vydání plakátu se studánkovou tematikou. Koncem roku budou účastníci kampaně seznámeni s výsledky celoroční práce všech svých kolegů prostřednictvím souhrnné zprávy. Spolupráce s LČR by měla probíhat i v dalších letech a tak snad časem bude v našich lesích spousta studánek zvoucích nejen znavené poutníky, ale i lesní zvěř k zastavení a osvěžení.

Kontakt: Centrum dětí a mládeže ČSOP
Dittrichova 9, 120 00 Praha 2
tel.: 02/2491 2466
mobil: 0606/900 286
e-mail: CDMcso@mail.cz

Martina Pirklová

Rekonstrukce studánky v Babiččině údolí

Dne čtvrtého května 2001 se v Babiččině údolí u Ratibořic konal malý slavnostní akt u příležitosti otevření rekonstruované studánky „V bažantnici“. Studánka je známá již několik set let. Leží na frekventované turistické trase a naučné stezce, která protíná celé Babiččino údolí. Péčí Lesní správy Rychnov nad Kněžnou, která nechala studánku opravit nákladem 60 000 Kč, tak mohou turisté procházející překrásnými scenériemi podél řeky Úpy opět svažit vyprahlá hrdla křišťálově čistou pramenitou vodou a odpočinout si pod lesními velikány před další cestou. O studánku budou pečovat Junáci z České Skalice, s nimiž uzavřela lesní správa písemnou dohodu.

U studánky se jako první sešli Ing. Jan Vlček, starosta České Skalice, Jiří Horký, místostarosta, Květa Ležovičová ze Společnosti pro záchranu Babiččina údolí, Jan Holý z Českokalického zpravodaje, Junáci ze střediska v České Skalici – náčelník Jiří Medvěd Luštinec, Lenka Schejbalová – Sluníčko. Za LČR se přišli ze studánky napít Ing. Jaroslav Matička, oblastní inspektor, Ing. Jiří Lukeš, lesní správce, Ing. Vladimír Váňa, referent HIM, Hubert Polonček, revírník, Mgr. Eva Dlabolová, ředitelství LČR.

Redakce

Využití dřeva ve stavebnictví České republiky

V LESU ZDAR 10/2000 pan Ing. František Morávek analyzoval situaci zpracování dřeva ve stavbách v naší republice a srovnává tuto situaci se světovými trendy.

Dům s hrázděnou dřevěnou konstrukcí sendvičového typu

Dřevo jako stavební materiál

Můžeme konstatovat, že využití dřevní hmoty v našem stavebnictví je skutečně minimální. Dosud jediným směrem maximálního využití dřeva je jeho používání ve střešních konstrukcích. Proč tomu tak je, když celosvětově je dřevěná hrázděná konstrukce jedním ze základních stavebních konstrukčních systémů? Kanaďané jsou hrdí na slogan, který zdůrazňuje přednosti těchto technologií: „Dřevěná hrázděná technologie odolává karibským hurikánům, vzdoruje kanadským zimám, vytváří teplo domova v nevlídném klimatu anglického venkova, je dostatečně připravena na přivaly sněhu severovýchodních krajín a je plastická pro japonská zemětřesení“. V České republice však tato technologie prohrává na celé čáře ve střetu s klasickými stavebními technologiemi na bázi cihel a betonu. Jak je to možné? Vždyť sendvičové systémy na bázi dřeva splňují ta nejpřísnější celosvětová kritéria z hlediska ekonomiky bydlení, zejména energetické parametry vytvářejí předpoklady bydlení s co nejmenšími náklady.

Proč se systémy hrázděných dřevěných konstrukcí nedokážou prosadit, když každý z nás mluví, čte a zajímá se o ekologii a právě tyto systémy využívají v přírodě obnovitelnou surovinu a při výrobě stavebních dílů nespotebují energii a nezatěžují životní prostředí exhaláty a odpady? Dokonce jdou tak daleko, že

garantují likvidaci stavebních dílů recyklací po dokončení užívání objektů. Odpovědi na vyřčené otázky jsou velmi jednoduché. Je to v absolutní nedůslednosti našeho státu vytvořit legislativní rámec pro zásadní strategie, které jsme přijali nebo budeme nuceni přijmout s integrací do vyspělého světa, zejména do EU.

Energetická koncepce českého státu mluví o snižování energetické zátěže hospodářství. Nový energetický zákon přijímá tuto strategii, ale přitom se zapomíná, že se budou stavět tisíce rodinných domků, které v budoucnu zatíží energetický systém státu, pokud nebudou dána tvrdá kritéria pro tepelně izolační vlastnosti těchto staveb. V celé Evropě je znám pojem nízkoenergetického domu a právě technologie hrázděných stěn na bázi dřeva ve vhodné kombinaci izolací dokáží vytvořit takové parametry, se kterými se klasické zdivo prakticky nedokáže vypořádat ve stejných ekonomických relacích.

Dřevo jako tepelně izolační materiál

V současné době sledujeme ekologické causy Temelín, výstavbu nové cementárny v Českém Krasu a jiné případy, nad kterými se někdo zamyslí a jiný mávne rukou. Ale není slyšet nikoho z kompetentních pracovníků ministerstva životního prostředí o podpoře alternativních technologií, které naši republiku zbaví témat navyšování spotřeby energií a likvidace

malebného rázu české krajiny. Přitom to státní rozpočet nebude stát žádné prostředky a naopak se posílí využitelnost domácí obnovitelné suroviny.

Po roce 1990 jsme se ocitli v tržním prostředí se všemi jeho ctnostmi a nedostatky. Lobování je součástí naší práce. Výrobci technologií alternativních stavebních systémů postrádají sílu velkých a silných korporací prosazujících rozvoj klasických technologií. Vedou donkichotovský boj s legislativou ovládanou starými předsudky. Nejmarkantnější je tento střet v prosazení nového pohledu na požární odolnost objektů z dřevěných hrázděných konstrukcí. V našem státě jsou neustále posuzovány jako hořlavé systémy, i když svět je vidí z hlediska vývoje jako požárně odolné. Tuzemští výrobci jsou nuceni k opatřením, která vedou nakonec k tomu, že nemohou konkurovat cenou jiným stavebním systémům. Důsledkem je problém výstavby bytových a řadových domů a výstavba ve stávajících zástavbách. Přitom evropské normy právě z pohledu požární odolnosti umožnily masový nástup těchto technologií např. v Rakousku, SRN a Velké Británii, nemluvě o tradičních zemích evropského severu. Všude tam je v základních strategiích státu podporována technologie výroby a výstavby domů na bázi dřeva.

Pro dokreslení problematiky prosazování těchto technologií u nás lze uvést postup hypotečních bank. Banky klientům, kteří postaví dům

na bázi lehké prefabrikace dřeva, sníží opravným koeficientem hodnotu takového domu stanovenou pro vyšší ručení hypotečního úvěru z důvodu nižší životnosti těchto staveb proti klasickým technologiím.

V tomto textu je mnohokrát použit termín klasické technologie. To je také anomálie, protože jsou známy stavby ze dřeva, které odolaly celá staletí. Jde skutečně jen o uvědomění si toho, jaký klasický stavební materiál provázal a bude provázet člověka v jeho pouti životem.

Závěr

Nedostatkem prosazování zvyšování podílu dřeva ve stavebnictví je osamocená a nekoordinovaná činnost všech, kteří se touto problematikou zabývají. V první řadě si toto uvědomili výrobci, a proto v minulém roce vznikla Asociace dodavatelů montovaných rodinných domů. Jejími členy jsou tuzemské i zahraniční firmy, které se chtějí prosadit na českém trhu s těmito technologiemi. Výrobci si uvědomili, že osamocené propagační akce nevedou k žádanému cíli. Asociace má své místo v rámci Svazu podnikatelů ve stavebnictví v ČR. Snaží se prosadit systém výuky na středních a vysokých školách v souladu se světovými trendy a hlavně s potřebami praxe. Zde vidíme začátek problému. Jednoduše, absolventi těchto zaměření jsou pro zmíněné firmy dnes zcela nepoužitelní, protože o problematice jejich technologií neví v podstatě nic. Výrobci jsou nuceni přejímat zahraniční zkušenosti, které jsou v předstihu před domácí teorií. Paradoxem je, že domácí výrobci přežívají jen díky svému exportu, zejména do SRN.

Asociace dnes oslovuje všechny, kteří se mohou podílet na vytvoření strategie, která bude silná svými argumenty a bude náležitou alternativou při vytváření státních programů bytové výstavby, ekologických aktivit a energetických dlouhodobých programů. Bez tohoto začátku žádná reklamní agentura nedosáhne úspěchu ve zvýšení podílu zahájených staveb na bázi lehké prefabrikace dřeva v České republice.

Tento text určený pro časopis správce lesů je částečně výzvou ke společnému postupu při řešení nastíněných problémů rozvoje technologií zpracování dřeva ve stavebnictví v České republice.

Ing. Jiří Pohloudek
předseda asociace dodavatelů
montovaných rodinných domů
Generální ředitel Rodinné domky
Rýmařov spol. s r. o.

Příklady použití dřeva při stavbě domů:

Nahoře:
Rekreační zařízení Zámeček, KRNP,
polesí Černý důl

Uprostřed:
Rekreační zařízení Emilovna, LS Krivoklát

Dole:
Budova Lesní správy Frýdek-Místek

Péče o chráněná území I., II. Míchal I., Petříček V. (editoři) a kol.

V Lesu zdar 8/2000 byla v rubrice věnované přírůstkům do technické knihovny LČR obsažena stručná informace o dvoudílné publikaci „Péče o chráněná území“, vydané Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR v roce 1999. Cílem tohoto příspěvku je blíže seznámit čtenáře s citovanou publikací.

První díl nese název „Nesní společenstva“, druhý díl „Lesní společenstva“. Oba díly jsou vydány jako samostatné, nepojí je společný obsah ani rejstříky. Základní členění obou dílů je však stejné - část obecná, část speciální, ukázky plánů péče, literatura, rejstříky. Na tvorbě I. dílu se podílelo 12 autorů textů, na II. dílu 13 autorů textů a 5 dalších autorů příloh. Oba díly jsou doplněny řadou instruktivních fotografií, grafů a obrázků. Vedle konkrétních fotografií chráněných území v ČR jsou hlavně ve II. díle obsaženy fotografické ukázky z dalších zemí Evropy. Drobné chyby v textu, nedostatky v popisech obrázků apod., jsou snad v případě tak rozsáhlého díla omluvitelné.

Z hlediska obsahu informací podle jednotlivých vědních oborů koreluje publikace jako celek především s profesním zaměřením obou editorů, ale zřejmě také s úrovní současného poznání jednotlivých složek ekosystémů (zřetelná je převaha botaniky a lesnické ekologie). Rozsah obou částí publikace (nesní - 456 stran, lesní - 714 stran) není v přímém úměře k velikosti území, o níž pojednává (nesní - 2/3, lesní - 1/3 rozlohy státu). Důvodů jistě může být více, ale hlavní roli pravděpodobně hraje větší „zachovalost“ lesních ekosystémů ve srovnání s nesními a snad také lépe rozpracované a praxí prověřené know-how (lesní hospodářské plánování má tradici 150 let).

Editoři publikace deklarují své dílo jako „příručku managementu“ v souladu s heslem „(napřed) poznej a (potom) chraň“. Poměrně značnou část obou dílů tedy zaujímá podrobný popis jednotlivých společenstev, pro účely této publikace zvaných „fyziognomicko-formační typy krajiny“, zkráceně „fyziotypy“. Popis se vztahuje téměř na všechny složky krajiny vyjma zastavěných částí sídel (včetně fyziotypů polních kultur). Na něj pak navazují návrhy různých konkrétních činností k zajištění „žádoucího stavu biocenózy“.

I. Díl: Nesní společenstva

Obecná část prvního dílu obsahuje informace o právních aspektech územní ochrany přírody; stručný přehled vývoje teorie a praxe péče o chráněná území; metodiku přípravy plánů péče o NPR, NPP, PR a PP; typizaci vegetace; vegetační stupně a systém fyziotypů. Zde si neodpustím malou poznámku. LČR se v letech 1997 až 1999 aktivně podílely na přípravě zde citované nové metodiky přípravy plánů péče o „maloplošná“ ZCHÚ, schválené MŽP v roce 1999. Tato skutečnost však byla jak ve vlastní metodice, tak i v této publikaci z nějakých důvodů „taktě zamlčena“. Jsem toho názoru, že ke škodě věci.

Speciální část obsahuje popisy a zásady ochrany celkem 11 skupin nesních společenstev:

1. Vodní a bažinná společenstva
2. Společenstva pramenišť a rašelinišť
3. Hygrofilní až mezofilní travní společenstva
4. Společenstva skal, sutí, písčín a primitivních půd
5. Xerothermní až semixerothermní trávníky a lemy
6. Acidofilní travinná a keříčková společenstva
7. Křoviny
8. Subalpínská keřová a keříčková společenstva
9. Subalpínské a alpské nivy a hole
10. Plevelová (segetální) společenstva (polní kultury)
11. Rumištní (ruderalní) společenstva

Třetí část obsahuje dvě ukázky plánů péče (jedním z nich je plán péče o NPR Mohelenská hadcová step, týkající se zčásti i LČR) a jeden prováděcí projekt.

II. Díl: Lesní společenstva

Obecná část druhého dílu obsahuje tyto podkapitoly: Přírodní les a jeho dynamika; Lesnické plánovací podklady; Požadavky ochrany přírody na provoz lesního hospodářství; Pěstební plánování jako základ péče o lesní přírodu; Technologie těžby a přibližování dřeva jako nástroj managementu lesních porostů; Zvěř jako přírodní bohatství; Plány péče - nástroj kvalifikovaného uplatňování zájmů ochrany přírody a krajiny v chráněných územích; dále obsahuje řadu příloh. Součástí příloh je mimo jiné srovnávací tabulka hospodářských souborů, souborů lesních typů a fytoecologických asociací (z pera Ing. Vokouna).

SPOLEČENSKÁ RUBRIKA

V měsíci červnu 2001 oslaví významná jubilea tito pracovníci LČR:

50 padesátiny:

5. 6. Marie Vítková	LZ Židlochovice
5. 6. Zbyněk Kopecký	LS Javorník
8. 6. Karel Žampach	LZ Židlochovice
11. 6. Karel Kacerovský st.	LS Domažlice
11. 6. Jiří Mánek	LZ Boubín
13. 6. Václav Grubner	LZ Dobříš
15. 6. Jaroslav Krajc	LZ Konopiště
23. 6. Marie Vrbková	LZ Židlochovice
27. 6. Libuše Jaklová	Ř LČR
28. 6. Hana Buchnerová	LS Český Rudolec
28. 6. František Hadač	LZ Židlochovice

60 šedesátiny:

11. 6. Zdeněk Roh	LZ Boubín
14. 6. Karel Hrbek	LS Děčín
18. 6. Stanislav Néma	LZ Kladská
20. 6. Ladislav Václavek	LS Jihlava
22. 6. Jan Beran	LZ Boubín
30. 6. Miloš Bindr	LS Jihlava
30. 6. Josef Macura	LZ Dobříš

Všem jubilantům blahopřejeme a přejeme jim hodně zdraví a spokojenosti.

Speciální část obsahuje popis a zásady managementu těchto lesních společenstev:

1. Mokřadní a pobřežní křoviny a lesy
2. Xerothermní doubravy
3. Habrové a lipové doubravy
4. Acidofilní doubravy
5. Bory
6. Suťové a roklinové lesy
7. Bučiny a jedliny
8. Smrčiny
9. Lesní kulticenózy

Třetí část obsahuje několik ukávek plánů péče o CHKO (či jejich konceptů) a plánů péče o „maloplošná“ ZCHÚ. Metodika plánů péče o CHKO však v publikaci (na rozdíl od metodiky pro NPR, NPP, PR a PP) není obsažena. Minimální (respektive téměř žádná) pozornost je věnována plánům péče o národní parky.

Závěr

Od první myšlenky na zpracování publikace do jejího vydání uplynulo 15 let. Za tu dobu se toho jak v lesnictví, tak v ochraně přírody hodně událo a změnilo. V obou oblastech došlo ke změnám legislativy. V lesnictví se postupně obnovují vlastnické vztahy k lesům a přechází se na trvale udržitelný způsob hospodaření (především u LČR). Ochrana přírody se odvrací od ryze konzervativního postoje a přiklání se k aktivnímu způsobu ochrany. Obecně lze říci, že v otázkách nakládání s lesy dochází mezi LČR a ochranou přírody trvale ke sblížení názorů. Dokladem toho může být srovnání principů ve vnitropodnikových dokumentech LČR s principy formulovanými v recenzované publikaci. K rozporům naopak dochází v otázkách územních a časových preferencí, neboť LČR usilují o plošnou realizaci opatření trvale udržitelného lesního hospodaření tak, jak je formulují ve svých programových dokumentech; nikoliv o realizaci omezenou jen na plochy zvláště chráněných území, případně na součásti územních systémů ekologické stability. Nevyklučují sice současnou mož-

nost stanovení určitých územních preferencí, ale na základě vzájemné dohody.

Součástí této dohody musí být rovněž např. řešení nákladové stránky mezi LČR jako správcem státního majetku a mezi orgány ochrany přírody, které vznášejí různé nároky, na základě kvalifikované a konstruktivní diskuse obou stran.

Ve vztahu k současnému dění v souvislosti s novým zákonem o myslivosti je velmi zajímavá myšlenka na str. 236: „Výše nájemného by měla pokrýt vlastníku lesa náklady na ochranu proti škodám a úhradu zvěří způsobených škod“.

Přestože publikace nese název „Péče o chráněná území“, zabývá se i řadou dalších souvislostí (např. problematikou ÚSES, lesních kulticenóz aj.) - a naopak - některým aspektům souvisejícím s vlastními chráněnými územími zde pozornost není (zřejmě záměrně) věnována vůbec. Jsou jimi např. přehled dosud vyhlášených chráněných území, jejich vyhodnocení z hlediska reprezentativnosti zastoupení jednotlivých společenstev či objektivnosti zařazení do jednotlivých kategorií zvláštní územní ochrany.

Je všeobecně známo, že v minulosti byla „maloplošná“ chráněná území přírody vyhlášována především na extrémních stanovištích, která bylo a je z různých hledisek výhodnější ponechat bez úmyslných zásahů (před rizikem prodělků či následných ekologických škod). Neexistuje však žádná koncepce ochrany přírody, pokud jde o lesy na produkčních stanovištích. V neposlední řadě se nezabývá mezinárodními souvislostmi. Dnes, zanedlouho po jejím vydání, je zřejmé, že právě tyto souvislosti budou hrát v dalších letech v ochraně přírody hlavní roli. Klíčovým úkolem bude zejména naplnění směrnic ES „o ptáčích“ a „o stanovištích“ včetně povinnosti vybudování soustavy území Natura 2000 a zabezpečení její praktické ochrany. Z tohoto hlediska se jeví vypuštění otázek reprezentativnosti území a kategorie jejich ochrany jako moudré, neboť právě zde lze očekávat výrazné změny. V oblasti „managementu“ jednotlivých území by k tak výrazným změnám dojít nemělo.

Přestože ne vždy lze zcela souhlasit se závěry editora druhého dílu (např. v souvislosti s otázkou zasahování či nezasahování v případě gradace lýkožrouta smrkového v některých zvláště chráněných územích), jedná se rozsahem i obsahem o mimořádné dílo, které si zaslouží pozornosti všech, kdo se nějakým způsobem podílejí na obhospodařování krajiny v naší zemi.

Kontakt: AOPK ČR

studijní a informační středisko
Kališnická 4, 130 23 Praha 3
tel. 02/83069276, paní Vasilová

Cena publikace: 500,- Kč.

RNDr. Jiří Stonawski

Nové odborné publikace a knihy z oboru lesnictví a příbuzných oborů

Hospodářská úprava lesů

Jaroslav Zezula a kolektiv

Publikace je určena především pracovníkům lesních správ a závodů LČR jako metodická příručka a zároveň konceptní materiál pro tvorbu nových lesních hospodářských plánů.

Vyd. LČR, s. p., v nakladatelství a vydavatelství Lesnická práce, s. r. o., Hradec Králové, 2001
(přiděleno technické knihovně LČR HK)

Lesní hospodářství

Ivan Roček a Josef Gross

Publikace v nákladu 50 kusů obsahuje kapitoly: Úvod (vliv trvalého osídlení na lesy v českých zemích), Obecně prospěšné mimoprodukční funkce lesa, Les jako zdroj dřevní suroviny, Lesy v České republice, Vývoj majetkové držby lesů, Dřeviny českých lesů, Pěstování lesů, Škůdci lesa abiotičtí a biotičtí (ochrana lesů), Hospodářské plánování v lesním hospodářství (taxace), Těžba, doprava a zpracování dřeva, Organizace lesního hospodářství, Myslivost a Lesní zákon.

Vyd. ČZU, Lesnická fakulta, Praha, 2000

(darováno technické knihovně LČR HK)

Dravci a sovy

(z německého originálu *Greifvögel und Eulen*)

Detlef Singer

Praktický kapesní průvodce představuje všechny druhy evropských dravců a sov. Stručný text doplňuje informace patrné na 116 barevných fotografiích a dále uvádí údaje o výskytu ptáků, včetně území ČR, a mnoho zajímavostí vztahujících se ke způsobu jejich života. Skládaná obálka obsahuje doplňující informace: dravci v letu, sovy v přehledu a soví peří.

Vyd. Nakladatelství NS Svoboda, Praha, 2000

(zakoupeno v Myslivosti, s. r. o., Praha, pro technickou knihovnu LČR HK)

Vyprávění o rostlinách

Jaroslav Pazourek

Nedávno zesnulý profesor Jaroslav Pazourek, náš přední rostlinný anatom, ve své knížce systematicky provádí čtenáře životem rostliny od jejího klíčení až po přípravu na zimní období. Základem vyprávění je popis stavby rostlin a jejich jednotlivých fyziologických procesů v průběhu celého vegetačního období. To vše je zaměřováno příjemným čtením, v němž se zrcadlí nejen autorova láska k přírodě, ale i životní moudrost a zkušenosti zralého člověka. A tak knížka vedle poučení o životě rostlin připomene čtenáři i bohatost života a potřebu harmonického soužití člověka s přírodou.

Vyd. Academia, Praha, 2001

(zakoupeno u vydavatele pro technickou knihovnu LČR HK)

Dále byly darovány technické knihovně tyto videokazety:

GIS pro Kamčatku

Projekt MZe ČR „Geografické informační systémy na Kamčatce“, realizovaný prostřednictvím Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů.

Distribuce: Institut výchovy a vzdělávání MZe ČR, 1998

Kronecký zapovědník

Dokumentární film o náročném přechodu největší rezervace Ruska na Kamčatce vznikl jako součást projektu MZe ČR „Geografické informační systémy na Kamčatce“, realizovaného prostřednictvím Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů.

Pro Českou televizi vyrobil Hartola film, 1998

Jiří Uhlíř

Fotosoutěž

Fotografickou soutěž pro všechny, kdo mají rádi přírodu, vyhlásil Český svaz ochránců přírody (ČSOP) ve spolupráci s LČR. Šestý ročník soutěže snímků s přírodní tematikou potrvá až do podzimu. Vítězné fotografie se představí na putovní výstavě, která proběhne příští rok. Tematické okruhy soutěže jsou Kouzlo lesa, Krása lesních plodů, Děsť v lese a Děti v lese. Příspěvky mohou fotografové zasílat do 15. října na adresu:

Centrum pro děti a mládež ČSOP
poštovní příhrádka 447
111 21, Praha I

Další informace lze získat na adrese:

www.volny.cz/csop